

qo'llash, logistika va transport infratuzilmasini rivojlantirish, turizm sektorida innovatsion yechimlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, investitsion strategiyalarni to'g'ri shakllantirish orqali iqtisodiy o'sishni tezlashtirish, ish o'rinlarini yaratish va mamlakatning xalqaro maydondagi raqobatbardoshligini oshirish mumkin. Shu bois, investitsion strategiyalarni xalqaro tajriba asosida moslashtirish va samarali boshqarish barqaror rivojlanishning asosiy shartlaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Tan, Y., Jiang, G., Merajuddin, S. S., & Zhao, F. (2025). Urbanization and tourism economic development. *Finance Research Letters*, 73, 106632.
2. Tong, Y., & Zhang, R. (2024). Investigating the multiple mechanisms of tourism economy affecting sustainable urban development of Chinese cities: based on multi-source data. *Environment, Development and Sustainability*, 26(1), 1781-1808.
3. Omonjon, U. (2024). O'ZBEKISTONDA BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI. Universitet tadqiqot bazasi , 544–548.
4. Abdullajonov, D., & Tukhtasinov, O. (2025, February). FOREIGN TRADE AND INVESTMENTS: KEY FACTORS OF DEVELOPMENT. In INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE" SCIENTIFIC ADVANCES AND INNOVATIVE APPROACHES" (Vol. 1, No. 4, pp. 51-56).
4. Mamatkhonova, M. (2025). THE ROLE OF INNOVATIONS AND INVESTMENTS IN THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURS IN UZBEKISTAN. *Modern Scientific Research International Scientific Journal*, 3(2), 19-29.
5. Shokirjon o'g'li, A. D. (2023). DAVLATNING IQTISODIY OSISHIDA INKLYUZIV VA EKSTRAKTIV INSTITUTLARNING ORNI. QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 32-35.
6. Farmonov, I. (2024). KORXONA VA TASHKIOTLARDI STRATEGIK MARKETING HAMDA RAQAMLI MARKETING FAOLIYATINING ISTIQBOLLARI. QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 13, 52-55.

Elektron manbaalar:

1. <https://president.uz/oz/lists/view/6095>
2. <https://daryo.uz/2019/01/09/shavkat-mirziyoyev-2019-yil-turizm-rivojida-tub-burilish-yili-boladi>
3. <https://kun.uz>
4. [Uzbektourism.uz.](http://Uzbektourism.uz)

TURIZM SOHASIDA FRANCHAYZING ASOSIDA MARKETING TADQIQOTLARI VA INNOVATSION BIZNES-MODELLARNI TADQIQ QILISH YO'LLARI.

Xodjayev Anvar Rasulovich

Buxoro Davlat universiteti

Iqtisodiyot kafedrası o'qituvchisi

E-mail: anikxodja1989@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu tezis turizm sohasida franchayzing asosida marketing tadqiqotlari va innovatsion biznes-modellarni tadqiq qilish yo'llariga bag'ishlangan. Unda franchayzingning turizm sohasidagi ahamiyati, bozor talabini o'rganish, raqobat muhitini tahlil qilish va mijozlar xatti-harakatlarini o'rganish kabi marketing tadqiqotlari usullari ko'rib chiqilgan. Shuningdek, raqamli transformatsiya, barqaror turizm va shaxsiylashtirilgan xizmatlar kabi innovatsion biznes-modellarning franchayzingdagi o'rni tahlil qilingan. Tезisda franchayzingda muvaffaqiyatli marketing strategiyalarini ishlab chiqishning asosiy bosqichlari ham yoritilgan.

Kalit soʻzlar: Turizm sohasi, Franchayzing, Marketing tadqiqotlari, Innovatsion biznes-modellar, Bozor talabi, Raqobat tahlili, Mijozlar xatti-harakatlari, Raqamli transformatsiya, Barqaror turizm.

Kirish: Turizm sohasi bugungi kunda dunyo iqtisodiyotining eng tez rivojlanayotgan va oʻzgaruvchan tarmoqlaridan biri hisoblanadi. Globalizatsiya jarayonlari, texnologik taraqqiyot va mijozlarning talab-ehtiyojlari oʻzgarishi tufayli turizm kompaniyalari doimiy ravishda oʻz biznes-modellarini yangilab borishga majbur. Bu jarayonda franchayzing tizimi oʻzining samaradorligi va tezkor rivojlanish imkoniyatlari bilan ajralib turadi. Ushbu biznes modeli yirik brendlar va yangi tadbirkorlar uchun ham manfaatli boʻlib, turizm sohasida oʻzining mustahkam oʻrniga ega boʻlib bormoqda. Franchayzing turizm muvaffaqiyatli tadbiri qilinishi uchun, avvalo, marketing tadqiqotlari muhim rol oʻynaydi. Turistik xizmatlarning talab va taklifini chuqur tahlil qilish, maqsadli auditoriyani aniqlash, isteʼmolchilar istaklari va xulq-atvorini oʻrganish franchayzing asosidagi biznesning muvaffaqiyatli yoʻlga qoʻyilishida asosiy omillardan biridir. Ayniqsa, zamonaviy marketing texnologiyalaridan foydalanish – raqamli reklama, ijtimoiy tarmoqlar orqali mijozlar bilan muloqot va sunʼiy intellekt yordamida tahlillar olib borish franchayzing tizimining samaradorligini oshiradi. Shuningdek, franchayzing asosida innovatsion biznes-modellarni rivojlantirish ham turizm sohasining oʻsishiga ijobiy taʼsir koʻrsatadi. Zamonaviy mehmonxonalar, restoranlar va turistik xizmat koʻrsatish shoxobchalarida ekologik barqarorlik va “yashil turizm” tamoyillarini joriy etish franchayzing tizimi doirasida dolzarb yoʻnalishlardan biridir. Bundan tashqari, mijozlarga qulay xizmatlar yaratish maqsadida raqamli platformalar va mobil ilovalardan keng foydalanish biznes yuritishda innovatsion yondashuv sifatida qaraladi.

Asosiy qism: Turizm sohasida franchayzing tizimining rivojlanishi nafaqat yirik brendlarning global miqyosda kengayishiga, balki yangi tadbirkorlarning ham bozorga kirib kelishiga imkon yaratadi. Shu sababli, franchayzing asosida marketing strategiyalarini ishlab chiqish va innovatsion biznes-modellarni tatbiq etish nafaqat biznes egalariga, balki butun turizm sanoatining barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi. Franchayzing modeli turizm sohasida muvaffaqiyatli biznes yuritishning muhim usullaridan biri boʻlib, uni samarali rivojlantirish uchun marketing tadqiqotlari va innovatsion yondashuvlardan oqilona foydalanish zarur. Bozor sharoitlariga moslashish, mijoz ehtiyojlarini oʻrganish va texnologik yangiliklardan foydalanish orqali franchayzing asosidagi turistik xizmatlar yanada takomillashadi va global miqyosda yanada keng rivojlanadi[1].

Franchayzing — bu biznesning bir tomoni (franchayzer) ikkinchi tomon (franchayzi)ga oʻzining brendi, biznes modeli, mahsulot yoki xizmatlarini sotish huquqini berish shartnomasidir. Ushbu model turizm sohasida ayniqsa ommalashib, mehmonxonalar, restoranlar, sayyohlik agentliklari va boshqa turistik xizmatlar uchun qulay imkoniyat yaratmoqda.

Turizm sohasida franchayzingning muvaffaqiyatli qoʻllanilishining bir necha sabablari bor. Birinchidan, franchayzing mahalliy tadbirkorlar uchun yirik va tanilgan brendlar ostida ish boshlash imkoniyatini beradi. Bu ularga marketing, menejment va xizmat koʻrsatish standartlari boʻyicha franchayzer tomonidan beriladigan tayyor biznes modeldan foydalanish imkonini yaratadi. Ikkinchidan, franchayzing tizimi mijozlar ishonchini qozonishda katta rol oʻynaydi. Mijozlar uchun tanish va ishonchli brend ostida taqdim etilayotgan xizmatlardan foydalanish qulay boʻlib, bu franchayzi biznesining rivojlanishiga xizmat qiladi.

Bugungi kunda mehmonxona sanoati franchayzing tizimidan eng koʻp foydalanuvchi yoʻnalishlardan biri hisoblanadi. Hilton, Marriott, Accor kabi global mehmonxona brendlari franchayzing modeli asosida dunyoning turli hududlarida yangi filiallar ochmoqda. Bu esa mahalliy investorlar uchun ham oʻz biznesini xalqaro standartlarga mos tarzda rivojlantirishga imkon yaratmoqda. Mehmonxonalar bilan bir qatorda restoranlar tarmogʻida ham McDonald’s, KFC, Starbucks kabi yirik brendlar franchayzing asosida kengayib bormoqda.

Shuningdek, sayyohlik agentliklari ham franchayzing modelidan faol foydalanmoqda. Bu agentliklarga xalqaro turistik xizmatlarni taqdim etish, toʻgʻridan-toʻgʻri sayohat operatorlari

bilan hamkorlik qilish va xizmat sifatini oshirish imkoniyatini beradi. Sayyohlar uchun esa franchayzing asosida ishlovchi agentliklar orqali xizmat olish yanada ishonchli va qulay bo'ladi[2].

Franchayzing tizimining afzalliklari bilan bir qatorda, uning muayyan qiyinchiliklari ham mavjud. Avvalo, franchayzi biznes yuritish jarayonida franchayzerning talab va standartlariga qat'iy rioya qilishi lozim. Bu esa ba'zan mahalliy bozordagi o'zgarishlarga moslashishda muayyan cheklovlar tug'dirishi mumkin. Bundan tashqari, franchayzi franchayzerga litsenziya to'lovlarini muntazam to'lab borishi, marketing va boshqaruv qoidalariga amal qilishi talab etiladi. Turizm sohasida franchayzing modeli biznes yuritishning samarali va istiqbolli usullaridan biri hisoblanadi. U yirik brendlar uchun global miqyosda kengayish imkonini bersa, mahalliy tadbirkorlar uchun xalqaro tajriba va tayyor biznes modeldan foydalanish imkoniyatini taqdim etadi. Kelajakda franchayzing tizimi texnologik rivojlanish va iste'molchilar talabining o'zgarishi bilan yanada takomillashib, turizm sohasida yanada keng qo'llanilishi kutilmoqda.

Franchayzingning afzalliklari:

- Brendning tanilganligi va ishonchliligi;
- Biznesni boshlash xarajatlarini kamaytirish;
- Marketing va reklama qo'llab-quvvatlash;
- Tajriba va bilimlarni almashish.

Turizm sohasida franchayzing yordamida xalqaro brendlar mahalliy bozorga kirish imkoniyatiga ega bo'ladi, mahalliy tadbirkorlar esa o'zlarining bizneslarini muvaffaqiyatli boshqarish uchun zarur bo'lgan resurslar va bilimlarga ega bo'lishadi.

Marketing tadqiqotlari franchayzing biznes-modelining muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun muhim ahamiyatga ega. Ushbu tadqiqotlar orqali bozor talabini, raqobat muhitini, mijozlar xatti-harakatlarini va boshqa omillarni o'rganish mumkin.

Franchayzing bugungi kunda turizm sohasida muvaffaqiyatli biznes yuritishning eng samarali usullaridan biri hisoblanadi. Xalqaro mehmonxona tarmoqlari, restoranlar, sayyohlik agentliklari va boshqa turizm xizmatlari franchayzing modeli orqali kengayib, global miqyosda o'z faoliyatlarini rivojlantirmoqda. Biroq, franchayzingni joriy qilishdan oldin bozor talabini chuqur o'rganish muhim ahamiyatga ega. Bozorning ehtiyojlari va o'ziga xos xususiyatlarini tahlil qilish franchayzi uchun muvaffaqiyatli biznes yuritishning asosiy omillaridan biridir.

Bozor talabini o'rganishning birinchi usuli marketing tadqiqotlarini o'tkazish hisoblanadi. Bu jarayonda maqsadli auditoriya aniqlanadi, raqobatchilar tahlil qilinadi va mijozlarning xulq-atvori o'rganiladi. So'rovnoma, fokus-guruhlar va intervyular orqali potensial mijozlarning ehtiyojlari, turizm xizmatlariga bo'lgan qiziqishi va xohish-istaklari aniqlanadi. Bu esa franchayzing biznesini mahalliy bozor sharoitlariga moslashtirish imkonini beradi.

Ikkinchi muhim usul raqobatchilar tahlili bo'lib, u franchayzing modelining muvaffaqiyatli ishlashi uchun zarur hisoblanadi. Hududda faoliyat yuritayotgan mehmonxonalar, restoranlar yoki sayyohlik agentliklarining xizmat turlari, narx siyosati, marketing strategiyalari va mijozlarning ularga bo'lgan munosabati chuqur o'rganilishi kerak. Raqobatchilarning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash orqali franchayzing biznesi uchun ustunlik nuqtalarini belgilash va innovatsion yondashuvlarni ishlab chiqish mumkin.

Uchinchi usul iqtisodiy va huquqiy muhitni tahlil qilish hisoblanadi. Turizm sohasida franchayzingni muvaffaqiyatli joriy etish uchun soliqlar, litsenziyalash talablari, mehnat qonunchiligi va boshqa yuridik me'yorlar chuqur o'rganilishi lozim. Shuningdek, mahalliy iqtisodiy sharoit, aholi daromadi va iste'mol qobiliyati ham hisobga olinishi kerak. Bu esa franchayzi uchun moliyaviy risklarni kamaytirishga yordam beradi[3].

To'rtinchi muhim usul zamonaviy texnologiyalar va raqamli tahlildan foydalanish hisoblanadi. Sun'iy intellekt asosidagi tahlil dasturlari, katta ma'lumotlar (Big Data) texnologiyalari va onlayn kuzatuv tizimlari orqali mijozlarning onlayn faolligi, sayyohlik xizmatlariga bo'lgan talab va tendensiyalar real vaqt rejimida o'rganilishi mumkin. Masalan, ijtimoiy tarmoqlarda mijozlarning izohlari va reytinglarini tahlil qilish franchayzing modelining muvaffaqiyatli ishlashi uchun muhim ahamiyatga ega. Franchayzingni joriy qilishdan oldin bozor

talabini o'rganish muhim strategik jarayondir. Marketing tadqiqotlari, raqobatchilar tahlili, huquqiy va iqtisodiy muhitni baholash hamda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish orqali franchayzing biznesining muvaffaqiyatga erishishi ta'minlanadi. To'g'ri bozor tahlili natijasida franchayzing modeli sayyohlik sohasida samarali ishlaydi va raqobatbardosh biznes yuritish imkonini yaratadi.

Masalan, mehmonxona franchayzingi bo'yicha tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, mijozlar ko'pincha qulay joylashuv, sifatli xizmat va qulay narxlarni afzal ko'rishadi. Shuning uchun franchayzerlar o'zlarining franchayzi uchun mos joyni tanlashda va xizmat ko'rsatish standartlarini belgilashda ushbu omillarni hisobga olishadi.

Turizm sohasida raqobat juda qattiq bo'lgani uchun franchayzing biznes-modelini joriy qilishdan oldin raqobatchilarni tahlil qilish muhimdir. Raqobat tahlili quyidagi jihatlarni o'z ichiga oladi:

- Raqobatchilarning kuchli va zaif tomonlari;
- Ularning marketing strategiyalari;
- Mijozlar ularni nima uchun tanlaydi[4].

Franchayzerlar ushbu ma'lumotlarni o'zlarining franchayzi uchun raqobatbardosh ustunliklar yaratishda qo'llashlari mumkin.

Turizm sohasida mijozlar xatti-harakatlarini tushunish franchayzing muvaffaqiyati uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega. Mijozlar qayerdan va qanday qilib xizmatlar haqida ma'lumot olishadi, ularning qaror qabul qilish jarayoni qanday bo'ladi, ularning kutganlari va ehtiyojlari nimalardan iborat — bularning barchasi marketing strategiyasini shakllantirishda quydagilar muhim rol o'ynaydi:

- Turizm sohasida innovatsion biznes-modellar franchayzingni yanada samarali va raqobatbardosh qilish imkoniyatini beradi. Quyida turizm sohasida qo'llaniladigan innovatsion biznes-modellar va ularning franchayzingdagi o'rni ko'rib chiqiladi.

- Turizm sohasida raqamli transformatsiya katta ahamiyatga ega. Onlayn bron qilish tizimlari, mobil ilovalar, sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar (big data) kabi texnologiyalar franchayzing biznes-modelini yanada samarali qilish imkoniyatini beradi.

- Masalan, mehmonxona franchayzingida mijozlarga shaxsiylashtirilgan xizmatlar ko'rsatish uchun sun'iy intellekt va katta ma'lumotlardan foydalanish mumkin. Bu mijozlarning sodiqligini oshirish va ularning tajribasini yaxshilash imkoniyatini beradi.

- Hozirgi zamonda barqaror turizm va ekologik yondashuvlar mijozlar uchun muhim omilga aylangan. Franchayzerlar o'zlarining franchayzi uchun ekologik toza va barqaror xizmatlar ko'rsatishni rag'batlantirishlari mumkin. Bu nafaqat atrof-muhitni muhofaza qilishga yordam beradi, balki mijozlarning brendga bo'lgan ishonchini oshirish imkoniyatini ham beradi.

Turizm sohasida mijozlar shaxsiylashtirilgan xizmatlarni afzal ko'rishadi. Franchayzerlar mijozlar ehtiyojlariga moslashtirilgan xizmatlar ko'rsatish uchun innovatsion yechimlardan foydalanishlari mumkin. Masalan, mijozlarning oldingi buyurtmalari va afzal ko'rishlarini tahlil qilib, ularga moslashtirilgan takliflar tayyorlash mumkin.

Franchayzingda muvaffaqiyatli marketing strategiyasini ishlab chiqish uchun quyidagi bosqichlarni amalga oshirish kerak:

- Franchayzingda brendning qadriyatlari va pozitsiyasi muhim rol o'ynaydi. Franchayzerlar o'zlarining franchayzi uchun brendning qadriyatlarini aniq va ravshan tarzda yetkazishlari kerak. Bu mijozlarning brendga bo'lgan ishonchini oshirishga yordam beradi.

- Har bir bozor o'ziga xos xususiyatlarga ega. Franchayzerlar mahalliy bozor talablarini hisobga olgan holda marketing strategiyalarini ishlab chiqishlari kerak. Masalan, mahalliy madaniyat, til va mijozlar xatti-harakatlarini hisobga olgan holda reklama kampaniyalarini tashkil etish mumkin.

- Raqamli marketing franchayzingda muhim rol o'ynaydi. Ijtimoiy tarmoqlar, elektron pochta marketingi va qidiruv tizimlarini optimallashtirish (SEO) kabi usullar orqali franchayzerlar o'zlarining franchayzi uchun keng auditoriyaga yetishishlari mumkin[5].

Turizm sohasida franchayzing asosida marketing tadqiqotlari va innovatsion biznes-modellarni tadqiq qilish franchayzingning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun muhim ahamiyatga ega. Bozor talabini o'rganish, raqobat muhitini tahlil qilish va mijozlar xatti-harakatlarini tushunish franchayzerlar uchun muhim qadamlar hisoblanadi. Shuningdek, raqamli transformatsiya, barqaror turizm va shaxsiylashtirilgan xizmatlar kabi innovatsion yondashuvlar franchayzingni yanada raqobatbardosh qilish imkoniyatini beradi.

Franchayzing bugungi kunda dunyo bo'ylab biznes yuritishning eng samarali va tez rivojlanayotgan modellardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, turizm sohasida ushbu modelning qo'llanilishi mehmonxonalar, restoranlar, sayyohlik agentliklari va boshqa xizmat tarmoqlari uchun keng imkoniyatlar yaratmoqda. Biroq franchayzing tizimida muvaffaqiyatga erishish uchun aniq strategiya va zamonaviy yondashuv talab etiladi.

Franchayzing biznesining asosiy omillaridan biri — brend qadriyatlarini aniq belgilashdir. Har qanday franchayzi uchun muvaffaqiyatli faoliyat yuritishning eng muhim sharti brend konsepsiyasini chuqur anglash va unga amal qilishdir. Franchayzer tomonidan taqdim etiladigan biznes modeli, xizmat sifati va mijozlarga munosabat barcha filiallarda bir xil darajada bo'lishi zarur. Mijozlar uchun ishonchli va barqaror xizmat ko'rsatish tizimi yaratish franchayzingning uzoq muddatli muvaffaqiyatiga ta'sir ko'rsatadi.

Shuningdek, franchayzingni mahalliy bozor talablariga moslashtirish ham muhim ahamiyatga ega. Har bir mintaqaning o'ziga xos iqtisodiy, madaniy va demografik xususiyatlari mavjud bo'lib, ular franchayzing faoliyatida hisobga olinishi kerak. Masalan, xalqaro mehmonxona yoki restoran tarmog'i mahalliy mijozlarning didi va odatlariga mos menyu yoki xizmat turlarini taklif etishi orqali bozorda tezroq o'rnashib olishi mumkin.

Franchayzing tizimida zamonaviy marketing yondashuvlarining o'rni ham beqiyosdir. Raqamli marketing usullaridan samarali foydalanish brendning tanilishini oshirish va yangi mijozlarni jalb etishda muhim rol o'ynaydi. Ijtimoiy tarmoqlar, qidiruv tizimlaridagi reklama va sun'iy intellekt asosida ishlovchi tahliliy vositalar franchayzing asosidagi biznesni rivojlantirishda katta yordam beradi. Ayniqsa, turizm sohasida mijozlarning sharhlari va onlayn reytinglari kelajakdagi mijozlar qaroriga bevosita ta'sir qilishi mumkin, shu sababli brend imijini doimiy ravishda qo'llab-quvvatlash talab etiladi.

Hozirgi kunda turizm sohasida franchayzing biznes-modelining rivojlanishi davom etmoqda. Global brendlar o'z tarmoqlarini kengaytirib, yangi bozorlarga chiqishga intilayotgan bir paytda, mahalliy tadbirkorlar ham franchayzing orqali o'z bizneslarini xalqaro tajribaga asoslangan holda yo'lga qo'ymoqdalar. Bu jarayon turizm infratuzilmasining rivojlanishiga, xizmat sifati oshishiga va raqobatbardoshlik darajasining ortishiga xizmat qiladi.

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, franchayzing tizimida muvaffaqiyatga erishish uchun brend qadriyatlarini mustahkamlash, mahalliy bozor talablarini chuqur o'rganish va raqamli marketingdan samarali foydalanish muhimdir. Turizm sohasida bu modelning yanada rivojlanishi global va mahalliy bozorlarda barqaror o'sish hamda yuqori raqobatbardoshlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Shu sababli, franchayzing sohasi kelajakda yanada innovatsion va zamonaviy yondashuvlar bilan boyib borishi kutilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bozarov, E., & Babayeva, L. (2021). TURIZM SOHASIDA KLASSTERLARNING SAMARASI VA AHAMIYATI. Scientific progress, 2(6), 208-212.
2. Rasulovich, K. A., & Ruzijon, G. (2024). PROSPECTS FOR IMPROVING THE ACTIVITIES OF COMMERCIAL BANKS IN THE SECURITIES MARKET IN THE DEVELOPMENT OF THE COUNTRY'S ECONOMY. IMRAS, 7(5), 99-103.

3. Rasulovich, K. A. (2021). The role of agro-tourism in the development of socio-economic infrastructure in rural areas. *Наука и образование сегодня*, (3 (62)), 13-14.
4. Rasulovich, K. A., & Tuymuratovich, A. M. (2021). Efficiency of formation of franchise in small business development. *Наука и образование сегодня*, (9 (68)), 39-42.
5. Bakhromov, A., Juraeva, N., Nurfayzieva, M., Oppokkhonov, N., & Egamnazarov, K. (2023). Sun'iy intellektning turizm sohasida xizmat ko'rsatish sifatini oshirishdagi o'rni. *Academic research in educational sciences*, 4(6), 23-31.

SHAHARSOZLIKDA INNOVATSION YONDASHUVLAR

Raximov Sherbek Kamolovich

O'zbekiston Respublikasi IIV Malaka oshirish instituti

Maxsus fanlar sikli o'qituvchisi, mayor

rahimovserbek305@gmail.com

Annotasiya: Maqola shaharsozlikda innovatsion yondashuvlarning ahamiyati, imkoniyatlari va ularni amalga oshirishdagi muammolarga bag'ishlangan. Aqlli shaharlar (Smart Cities), ekologik toza energiya manbalari, suv va chiqindilarni samarali boshqarish kabi innovatsion yondashuvlar shaharlarning rivojining asosidir. Maqolada Singapur, Dubai va Kopengagen kabi shaharlarning barqaror rivojlanish strategiyalari tahlil qilinib, ularning tajribasini boshqa shaharlarga qo'llash imkoniyatlari ko'rib chiqilgan. Innovatsion texnologiyalarning shaharsozlikda muvaffaqiyatli qo'llanishi uchun davlat, xususiy sektor va jamiyatning birgalikdagi sa'y-harakatlari zarurligi ta'kidlangan. Shuningdek, ekologik barqarorlik, ijtimoiy innovatsiyalar va raqamli texnologiyalarning urbanizatsiyaga ta'siri muhokama qilingan.

Kalit so'zlar: Innovatsion shaharsozlik, aqlli shaharlar (Smart Cities), ekologik barqarorlik, ijtimoiy innovatsiyalar, raqamli texnologiyalar.

Kirish: Zamonaviy shaharsozlik urbanizatsiya jarayonlarining tezlashuvi va texnologik rivojlanish natijasida yangi bosqichga ko'tarilmoqda. Bugungi kunda innovatsion yondashuvlar shahar muhitini yanada qulay, xavfsiz va ekologik jihatdan barqaror qilishga xizmat qilmoqda. Aqlli shahar konsepsiyasi, raqamli texnologiyalar, ekologik infratuzilma va barqaror transport tizimlari shaharsozlikning asosiy yo'nalishlariga aylangan.

Zamonaviy dunyoda shaharsozlik sohasi tez o'zgarishlar va yangiliklar bilan to'lib ketmoqda. Urbanizatsiya jarayonlarining jadal sur'atlari, aholining shaharlarga ko'chib o'tishi va resurslarning cheklanganligi shaharsozlikda innovatsion yondashuvlarni talab qilmoqda. Aqlli shahar konsepsiyasi, yashil arxitektura, barqaror rivojlanish va raqamli texnologiyalar shahar infratuzilmasini yanada samarali va qulay qilishga yordam beradi.

Xorijiy tajribalar shuni ko'rsatadiki, Singapur, Dubai, Kopengagen kabi shaharlarda innovatsion g'oyalar va texnologiyalar muvaffaqiyatli qo'llanilib, ularni dunyoning eng rivojlangan va qulay shaharlariga aylantirgan. Ushbu maqolada zamonaviy shaharsozlikdagi innovatsion yondashuvlar, ularning xorijiy amaliyotlari va O'zbekiston shaharlarida qo'llash imkoniyatlari tahlil qilinadi. Maqolaning asosiy maqsadi shaharsozlik sohasidagi yangi tendentsiyalar va ularning mahalliy sharoitda qanday amalga oshirilishi mumkinligini o'rganishdir.

Shaharsozlikda innovatsion yondashuvlarni joriy etish nafaqat shaharlarning funktsional va estetik jihatdan yaxshilanishiga, balki ularning ekologik barqarorligi va aholi turmush darajasining oshishiga ham xizmat qiladi. Ushbu tadqiqot orqali O'zbekiston shaharlarini rivojlantirishda innovatsion g'oyalarni qo'llashning istiqbollari va cheklovlari aniqlanadi.

Asosiy qism: Maqolada shaharsozlikdagi innovatsion yondashuvlarni o'rganish uchun quyidagi tadqiqot usullari qo'llanilgan:

Nazariy tahlil: Shaharsozlik, aqlli shaharlar, yashil arxitektura va barqaror rivojlanishga oid ilmiy adabiyotlar, maqolalar va hisobotlarni o'rganish. Innovatsion texnologiyalar va ularning shahar infratuzilmasiga tatbiq etilishi haqidagi nazariy asoslarni tahlil qilish.